KOMMUNLEDNINGSKONTOR KLK
Utredning och tillsyn
Gustaf Lundgren

Öka engagemanget för nattvandring i Täby kommun

Sammanfattning

De senaste åren har engagemanget kring nattvandring i Täby varit svagt. Ett antal faktorer tros ligga bakom detta. Det handlar bland annat om en förändrad livsstil hos unga, men att även föräldrars livssituation har förändrats över tid. Den nattvandring som finns i Täby idag handlar främst om frivilliga initiativ som inte är inte hållbara över tid. Som en del av denna utredning har ett flertal kommuner i Stockholms län tillfrågats angående hur de organiserar nattvandring. Tre nattvandringsmodeller har då blivit tydliga; *skolmodellen*, *frivilligmodellen* samt *föreningsmodellen*. De två första modellerna har tillämpats/tillämpas i Täby utan större framgång medan de kommuner som tillämpar föreningsmodellen uppger positiva erfarenheter. Mot bakgrund av detta föreslås att Täby skapar en egen föreningsmodell för nattvandring där föreningar får i uppdrag att nattvandra i utbyte mot ett bidrag på 10 000 kronor/år.

Bakgrund

Kultur- och fritidsnämnden och socialnämnden, i samarbete med trygghets- och säkerhetsenheten, har fått i uppdrag att utreda hur engagemanget för nattvandringar kan öka. Uppdraget är ett alliansuppdrag och ska genomföras under 2019.

Syfte och tillvägagångssätt

I uppdraget ingår att redogöra för bakgrunden till problemet, problematisera syftet med nattvandring och även undersöka hur andra kommuner arbetar. Utredningen ska även lämna förslag på vilka åtgärder som kan vidtas för att öka engagemanget för nattvandring i Täby kommun. De informationskällor som har använts i utredningen är:

- Intervjuer med nyckelpersoner i Täby kommun gällande nattvandring
- Intervjuer och mejlkonversationer med nyckelpersoner i andra kommuner gällande nattvandring
- Utredning från Sollentuna kommun angående nattvandring
- Media i form av tidningsartiklar

Nuläget i Täby

I Täby har olika nattvandringsmodeller genomförts med varierat resultat. För cirka tio år sedan ansvarade en fritidsfältassistent inom kultur och fritids verksamhet för nattvandringar. Fritidsfältassistenten åkte ut till skolorna i Täby och informerade, gjorde listor med mera och fick på så sätt föräldrar att turas om att nattvandra. En organisatorisk förändring gjordes sedan. En fältassistenttjänst flyttades till verksamhetsområdet social omsorg med nytt

uppdrag. Fritidsledarna hos kultur och fritid fick då i uppdrag att utföra fältarbete på deltid. Själva nattvandringsuppdraget blev kvar hos kultur och fritid men med minskade resurser blev det svårt att upprätthålla det arbete som tidigare utförts.

Idag finns det organiserad nattvandring på två platser i kommunen: Vid Esplanad nära Täby centrum och i Täby kyrkby. Varje fredag klockan 20 kan frivilliga hämta ut en nattvandringsväst och delta i nattvandring på dessa två ställen. Nattvandringen vid Esplanad organiseras på kommunens initiativ och där finns fritidsledare på plats som kan informera om uppdraget. Kommunen organiserade tidigare även nattvandringar i Gribbylund, men detta görs inte längre på grund av lågt intresse och minskat behov. Nattvandringen i Täby kyrkby organiseras på frivillig basis utan stöd från kommunen.

Facebook-gruppen ”Nattvandring i Täby” (Täbys natthjältar) är det forum där kommunen informerar om mötesplatser och ändrade tider för de vuxna som vill nattvandra. Gruppen har 220 medlemmar. Kommunens fritidsledare skriver regelbundet i gruppen och försöker få frivilliga att nattvandra, men det är dålig respons ifrån gruppens medlemmar.

Nattvandringen i Täby kyrkby har funnits sedan sommaren 2017 då invånarna plötsligt upplevde problem med klotter och skadegörelse. För att få bukt med problemet startades initiativet ”Frivilliga nattvandrare i Täby kyrkby”[1] av en Täby kyrkby-bo. Facebook-gruppen fick snabbt över 200 medlemmar och sedan dess har nattvandringar organiserats regelbundet med gott resultat. 2018 organiserades totalt 45 stycken nattvandringar.

Täby kyrkbys nattvandrare har flertalet gånger upplevt att de gjort skillnad och kunnat bidra till ökad trygghet. De följer rädda ungdomar till tåg eller buss, de finns som stöd om en fest skulle urarta och de finns på plats för att snabbt kunna ringa fältassistenter och/eller polisen om något händer.

Hösten 2018 drog ett par frivilliga personer igång nattvandring i Skarpäng men det konstaterades efteråt att allt var lugnt. Det är tveksamt om initiativet upprepats sedan dess.

Kultur och fritid tog i mars 2019 initiativ till ett informationsmöte om nattvandring. Vid detta möte anmälde sig ett par frivilliga som ville nattvandra i Näsbypark. Området har under en tid upplevt problem med bland annat droger och onykterhet bland olika ungdomsgäng. De frivilliga fick information av kommunen om vad som gäller och gjorde sin första nattvandring på Valborgsmässoafton. Gruppen kommer även att nattvandra i samband med vårbalen för elever som går i årskurs 9 samt den 13 juni då det är skolavslutning[2].

---

[1] Initiativet uppmärksammades av Täby nyheter: https://www.stockholmdirekt.se/nyheter/fick-nog-nu-vill-hundratals-nattvandra-i-taby-kyrkby/repqik!11zM2Az06cVNHsZtfBLgQ/ samt av Mitt i Täby: https://mitti.se/nyheter/hjaltar/trottnade-stoket-kyrkbyn/ och https://mitti.se/nyheter/borjar-nattvandra-igen/?omrade=taby.
[2] https://mitti.se/nyheter/tabys-nattvandrare-i-nasbypark/?omrade=taby

Det är tydligt att det finns och har funnits ordningsproblem i delar av Täby kommun. Stökiga situationer uppstår, främst då ungdomar från andra kommuner kommer till Täby. Det finns också problem med klotter, onykterhet, droger och olovlig körning.

Trots vissa problem så måste läget i Täby ändå anses vara relativt lugnt idag. Ungdomars fritidsvanor har förändrats de senaste åren. Alkoholkonsumtionen har minskat kraftigt och ungdomar tillbringar idag mer tid i hemmet än tidigare. Detta, i kombination med att ingen i kommunen riktigt arbetar med frågan, är troligtvis de starkaste anledningarna till att engagemanget för nattvandring i Täby minskat över tid.

De som nattvandrar idag vittnar också om att det är lugnt i Täby, särskilt vintertid. Det är sommartid och särskilt under riskhelgerna som nattvandring behövs och gör skillnad. Det handlar framför allt om Valborgsmässoafton, helgen/helgerna i samband med skolavslutning, midsommarafton samt slutet på sommaren strax innan skolan börjar igen. Under dessa riskhelger är många ungdomar ute och då det kan bli problem med droger, onykterhet och liknande.

Vad är nattvandring?

Nattvandring innebär att grupper av vuxna rör sig ute på gator och torg och i miljöer där ungdomar vistas kvälls- och nattetid, i syfte att skapa en lugnare miljö. Det finns normalt inget krav på att man ska vara förälder för att få nattvandra men man bör ha ett intresse för att hjälpa till att skapa trygghet för ungdomar. Dagens form av nattvandring har förekommit i Sverige sedan slutet av 1970-talet.

Målet med nattvandringen är att skapa en bra, trygg miljö i det offentliga rummet. Nattvandrare utgör ett komplement till polisen och sociala fältarbetare. Uppgifterna handlar oftast om att praktiskt kunna hjälpa ungdomar och bara finnas på plats som stöd.

Många kommuner tar hjälp av de etablerade organisationer som finns för nattvandring. Nattvandrarna Sverige[3] är kanske den mest kända och har varit verksam sedan 1989. Det är en ideell förening där allt arbete utförs av volontärer. I dagsläget finns det anslutna nattvandrargrupper på cirka 50 orter runtom i landet. Om man ansluter sig till Nattvandrarna Sverige får man bland annat jackor, ett bidrag på 1 000 kr och utbildning.

Stiftelsen Nattvandring.nu[4] är den andra större organisationen som organiserar många nattvandrargrupper i landet. Stiftelsen kom till 2008 som ett samarbete mellan EON och försäkringsbolaget Skandia. Nattvandrargrupper som ansluter sig erbjuds jackor och utbildningar utan kostnad. Flera kommuner i Stockholms län är anslutna till Nattvandring.nu.

[3] https://nattvandrarna.se/
[4] http://www.nattvandring.nu

Tre modeller

En undersökning har gjorts angående hur andra kommuner i Stockholms län organiserar sin nattvandring. Resultatet redovisas i en bilaga till denna rapport.

Vid undersökningen har det blivit tydligt att kommunerna i länet i huvudsak använder sig av tre modeller för nattvandring: *skolmodellen*, *föreningsmodellen* och *frivilligmodellen*. En del kommuner använder sig av endast en av dessa modeller medan andra tillämpar en kombination av två eller alla tre modeller.

Skolmodellen

Modellen går ut på att föräldrar uppmanas att nattvandra via skolan. Rent praktiskt handlar det oftast om listor som cirkuleras vid föräldramöten och att föräldrar uppmanas att skriva upp sig på dessa listor. Som tidigare redovisats har modellen använts i Täby men utan någon större framgång.

Elever idag går inte i skolan nära hemmet i samma utsträckning som tidigare, något som gör denna modell problematisk. Många ungdomar som går i skola i Täby bor idag i andra kommuner. Detta gör att föräldrar till ungdomar som bor i till exempel Vallentuna känner sig omotiverade att nattvandra i Täby.

Skolmodellen innebär även att det ofta är olika personer som är ute och nattvandrar från gång till gång, något som gör att det kan vara svårt att främja relationsskapande. Bristande intresse hos rektorer samt hos de föräldrar som nattvandrar (som ju i viss mån ”tvingas” att nattvandra) är också nackdelar med denna modell som flera kommuner säger sig uppleva.

Flera kommuner i länet tillämpar dock skolmodellen med relativ framgång. I Nacka har man tydligt tagit ställning för denna modell där fritidsgårdarna spelar en central roll. Ambitionen är att nattvandringen framöver ska ske ”automatiskt” så att kommunen inte behöver driva frågan. I Danderyd och Ekerö tillämpas också skolmodellen utan några upplevda brister.

Frivilligmodellen

Modellen innebär att frivilliga vuxna nattvandrar på eget initiativ utan att kommunen delar ut någon ersättning.

Modellen är helt beroende av en eller ett par frivilliga vuxna som driver på och får andra att ställa upp. Det är därför inte en modell som är hållbar över tid. Som exempel kan nattvandringen i Täby kyrkby nämnas som i praktiken är helt beroende av att initiativtagaren fortsätter att nattvandra och engagerar andra frivilliga.

Föreningsmodellen

Modellen går ut på att låta kommunens föreningar nattvandra i utbyte mot viss ersättning.

Erfarenheterna från kommuner som testat eller använder sig av föreningsmodellen är överlag bra. Upplands Väsby upplever att det fungerar bra under förutsättning att föreningarna får tydliga förhållningsregler. Även i Vallentuna och Österåker är erfarenheterna goda.

Nacka kommun är skeptiska till att testa modellen. De menar att det inte blir någon kontinuitet och att nattvandringen då inte baseras på ett genuint personligt engagemang. I Botkyrka finns många engagerade föreningar som kan och vill nattvandra men det har funnits problem med otydlighet gällande ersättningarna.

Behövs nattvandring?

Det är uppenbart att båda vuxna och ungdomar uppskattar vuxennärvaro och tycker att det bidrar till ökad trygghet. En förändrad livsstil till trots är ungdomar fortfarande ute på kvällar och nätter, framför allt under riskhelgerna. Det är bevisat att stökiga situationer kan avvärjas med hjälp av vuxennärvaro. Det är dock inte bara nattvandringen som gör skillnad utan man behöver se till fler aspekter när man talar om trygghetsskapande arbete.

Vad som upplevs som tryggt är i sin tur helt subjektivt. Vuxna kan tycka att en stor grupp ungdomar på en och samma plats utgör en otrygg situation medan ungdomarna själva kanske tycker det motsatta. Fler poliser och övervakningskameror är en vanlig åtgärd men det kan skapa en falsk bild av trygghet. Många av de kommuner som intervjuats anser att nattvandringen gör skillnad och att den gör att ungdomar upplever en större trygghet. Andra menar att det är svårt att mäta upplevd trygghet och att de helt enkelt hoppas att nattvandringen gör skillnad.

Frågan är även nära kopplad till stadsplanering och hur kommunen gör när den anlägger gångvägar, växtlighet, sätter upp belysning med mera. Täby kyrkbys nattvandrare menar att dålig belysning och alltför höga buskage och träd bidrar till en otrygg miljö. Detta gäller sannolikt även för andra delar av Täby kommun samt för många platser i andra kommuner. Ett framgångsrikt trygghetsarbete kräver att flera av kommunens olika verksamheter samarbetar.

Samtidigt måste kommunen även arbeta aktivt med andra aktörer i samhället, framför allt polisen. Allt fler städer och kommuner försöker etablera en modell där insatserna för att skapa trygghet skräddarsys utifrån den lokala situationen, ett arbete som även görs i Täby i form av GLL-arbetet (Gemensam Lokal Lägesbild). Kommunen, polisen, fastighetsägare med flera kan tillsammans förebygga och förhindra mycket av det som skapar otrygghet i vardagen.

Slutsatser

Utifrån intervjuerna med de andra kommunerna i länet och samtal med nyckelpersoner i Täby kommun framstår föreningsmodellen som den bästa modellen för Täby kommun. Det är en modell som är hållbar över tid och förutsättningarna för modellen är goda i Täby. Täby har ett rikt föreningsliv och många föreningar skulle sannolikt vara intresserade av uppdraget. Som tidigare konstaterats har de andra två modellerna testats i Täby utan särskilt gott resultat.

En föreningsmodell för nattvandring i Täby kommun skulle förslagsvis kunna innebära att totalt sex föreningar under ett år får i uppdrag att nattvandra fem ggr var under en termin. Det blir totalt 15 tillfällen på en termin. Tre föreningar sköter nattvandringen på vårterminen (mars-juni) och tre under hösten (augusti-november). Totalt på ett år blir det ca 30 tillfällen, beroende på hur stort behovet anses vara.

Nattvandring sker fredagar eller lördagar samt riskhelger och utgår ifrån Esplanad vid Täby centrum. Minst sex personer ska nattvandra vid varje tillfälle.

De sex föreningar som varje år nattvandrar får ett bidrag på förslagsvis 10 000 kronor/år (2 000 kronor/gång) för utförd nattvandring. Totalkostnaden för bidragsdelen blir således 60 000 kronor/år, men troligtvis är cirka 80 000 kronor/år en mer realistisk summa om kostnader för administration och dylikt vägs in. Kostnaderna kan hanteras inom ramen för befintlig budget.

Efter varje avslutad nattvandring skrivs en sammanfattande rapport som kommer kommunen tillhanda. En sådan rapport, och därmed nattvandringen i stort, blir ett bidrag till kommunens GLL-arbete (Gemensam Lokal Lägesbild) och utgör då en viktig del i kommunens trygghetsskapande arbete.

Det kan även tilläggas att det idag redan finns ett antal olika modeller för utbetalning av bidrag till det lokala föreningslivet som administreras av kultur och fritid. Fördelning av nattvandringsbidrag borde därför inte innebära någon ytterligare stor administration som läggs på det ordinarie arbetet.

De frivilliga initiativ som idag finns i Täby ska givetvis få fortsätta finnas till. Frivilligmodellen har sina brister men initiativen är lovvärda och bör uppmuntras från kommunens sida. Relativt små stödinsatser från kommunens sida skulle även kunna motivera frivilliga nattvandrare att fortsätta.

Kommunen skulle till exempel kunna genomföra en utbildningskväll per termin för intresserade personer om vad man behöver veta för att nattvandra. Utbildning inom hjärt- och lungräddning är ett annat exempel som nämnts. Kommunens hemsida skulle även kunna uppdateras med bättre information om vad som gäller om man vill nattvandra.